

budimex

NAWIERZCHNIE BETONOWE

TRADYCJE

DOŚWIADCZENIA

NOWE TECHNOLOGIE

„Autostrada to ideał drogi przystosowanej do ruchu mechanicznego, która niewątpliwie będzie drogą przyszłości”¹

¹*„Dwudziestolecie komunikacji w Polsce Odrodzonej”, Kraków 1939*

Andrzej Litwinowicz, 10.05.2017

budimex

AGENDA

- Tradycje:
  - Europa Zachodnia
  - USA
  - Polska
- Doświadczenia wykonawcze Budimex SA :
  - Nawierzchnie lotniskowe i drogowe
  - Technologia betonu z odkrytym kruszywem, SST a austriackie wymagania techniczne
  - Badania nad optymalizacją tekstury nawierzchni
- „Nowe” technologie
- Podsumowanie

budimex

Wizjonerzy inżynierii komunikacyjnej XIX i XX w.:

Sir K. Gzowski (1813-1898), E. Malinowski (1818-1899), R. Modrzejewski (1861-1940), P. Puricelli (1883-1951), prof. M. Wł. Nestorowicz (1888-1939)

budimex

Sir K. Gzowski

- Budowniczy kolei,
mostów w Kanadzie
- Gubernator prowincji

E. Malinowski

- Budowniczy Kolei
Transandyjskiej
- Udowodnił, że „*to nie jest
możliwe*” nie dotyczy
Polaków

R. Modrzejewski

- *Artysta stali i betonu.*
- Budowniczy
kilkudziesięciu
największych mostów
w USA

P. Puricelli

- Budowniczy 1-ej
autostrady w Europie
i odcinka w Polsce,
- projektant
„polskiego” odcinka
„Berlinki”

Prof. M. Wł. Nestorowicz

- Dyr. Dep. Drogowego
w M.R.P (M.K), Dziekan
Wydz. Inżynierii PW, autor
podręczników -
twórca Planu Budowy
Autostrad 1939

budimex

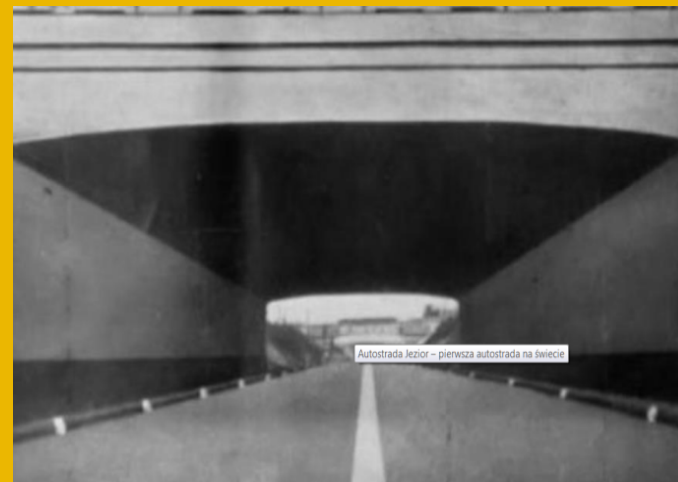
Europa Zachodnia: rywalizacja włosko-niemiecka

Fot. AVUS Berlin 1922, pierwsza w Europie
droga „autostradopodobna”
Nawierzchnia: Macadam stabilizowany smołą

(Wikipedia)

Fot. Pierwsza w Europie autostrada
„Autostrada Mediolan-Varese” 1924-1925
Nawierzchnia betonowa

(Fot. Da Gran Sport)

budimex

USA – dynamiczny rozwój transportu kolejowego, ruchu samochodowego i inżynierii komunikacyjnej

Lincoln Highway 1913, ok. 5000 km

Rok 1923:

ilość samochodów :

USA 15,300 mln 1 auto/8 mieszkańców

Anglia 0,655 mln

Francja 0,460 mln

Niemcy 0,152 mln

1 auto/280 mieszkańców

1923 - zakłady Forda wyprodukowały w Detroit 2,0 mln pojazdów, w maju 1923 z taśmy zakładów Forda co 1 minutę zjeżdżał samochód

Quelle: Public Roads, 12, 1931/32, no. 1, S. 5.

Long Island Motor Parkway 1908-1938

budimex

II Rzeczypospolita: budowa dróg 1918-1939

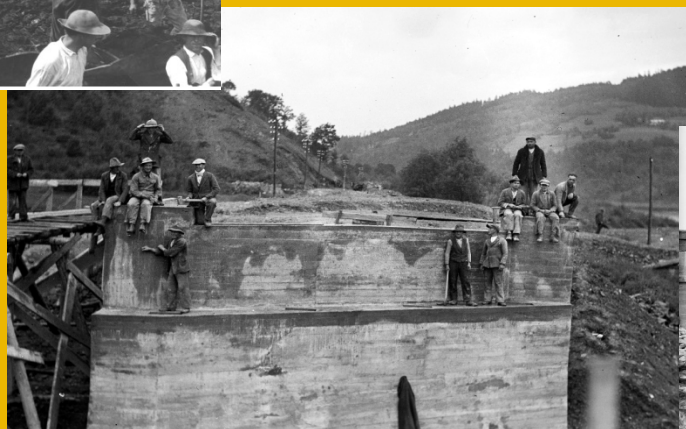
Do dn. 31.12.1937 wybudowano:

- nawierzchni z kostki 1018 km
- nawierzchni betonowych 189 km
- nawierzchni z klinkieru 446 km
- nawierzchni z kostki drewnianej 3 km
- nawierzchni asfalt/smoła 951 km

„Dwudziestolecie komunikacji w Polsce Odrodzonej”, Kraków 1939

Fot. Budowa drogi
Kraków - Zakopane 1937
(NCA Warszawa)

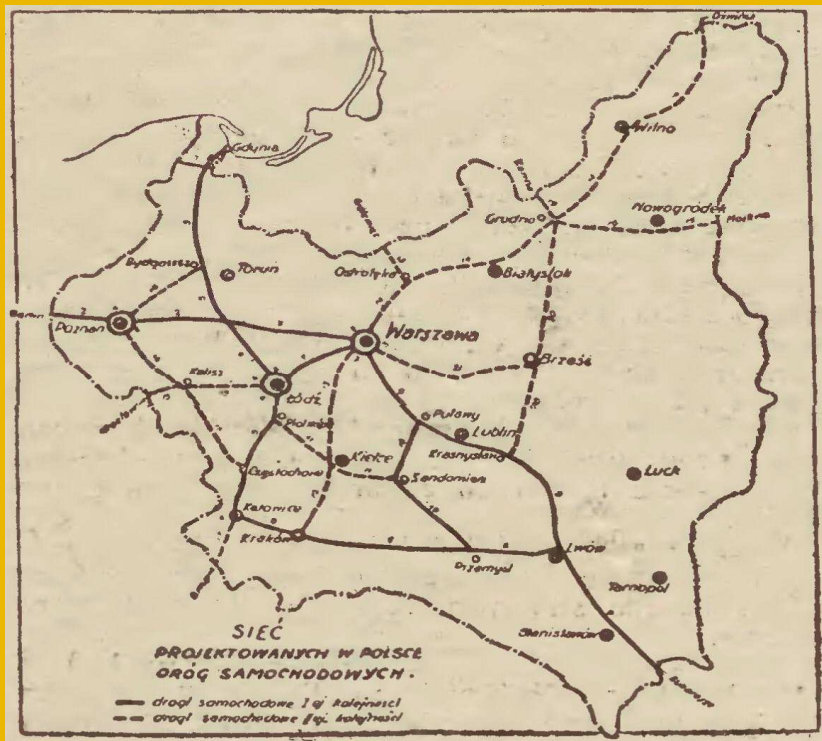

Fot. Prądnik Czerwony (NCA Warszawa)

budimex

Plan budowy autostrad w Polsce z 1939 r. prof. M. Wł. Nestorowicza

budimex

Prof. M. Wł. Nestorowicz
„Wiadomości Drogowe”, czerwiec 1934

(Biblioteka Cyfrowa Pol. Warszawska)

Nawierzchnia betonowa jest dość szorstka, nawet gdy jest wilgotna.

Technika budowy nawierzchni betonowych w ostatnich czasach zrobiła olbrzymie postępy zarówno pod względem jej konstrukcji jak wykonania. Niema tu miejsca na opis tych postępów, dość wspomnieć racjonalne konstruowanie szczelin konstrukcyjnych i dylatacyjnych poprzecznych i podłużnych, przekroju poprzecznego (pogrubianie boków), różne wzmocnienia przy pomocy wkładek żelaznych i t. d.

Szybkie i dokładne wykonywanie płyt betonowych umożliwione jest przy pomocy różnych maszyn, począwszy od ruchomych specjalnych betoniarek, i kończąc na maszynach do wykończania.

Technika uszczelniania betonu i zmniejszania nasiąkliwości przynosi z roku na rok nowe pomysły.

Pozatem nawierzchnie betonowe mają w Polsce tę dodatnią stronę, że materiały do nawierzchni tej w Polsce, dzięki dostatecznie rozbudowanemu przemysłowi cementowemu, są w 100% krajowe i są do dyspozycji w nieograniczonej ilości.

budimex

Doświadczenia wykonawcze Budimex SA

Pierwsze nawierzchnie betonowe Budimex Dromex SA wykonał w latach 2003/4 na Lotnisku im. F. Chopina w Warszawie.

Wykonano nawierzchnię jednowarstwową, nie dyblowaną i nie kotwioną PPS-9, PPS-8 przy pomocy rozkładarki Wirtgen.

Droga Kołowania DK-2 L. Okęcie 2005

PPS-3 L. Okęcie 2006

PPS L. Wrocław Strachowice 2007

budimex

Nawierzchnie lotniskowe

Port Lotniczy Warmia-Mazury
Betonowa nawierzchnia PPS

Lotnisko Okęcie Warszawa
Betonowa nawierzchnia PPS

Lotnisko Goleniów
Betonowa nawierzchnia PPS

Nawierzchnie lotniskowe:

- jednowarstwowe,
- deskowania stałe (sinusoidalne),
- wykończenie powierzchni „szczotką”.

W realizacji: nawierzchnie płyt na lotnisku cywilnym i wojskowym Balice.

Lotnisko Pyrzowice NDS

budimex

Nawierzchnie drogowe - beton cementowy

Węzeł Walichnowy 2011-2013

S-8, Odcinek VIII, Węzeł Róża - Wrocław
2011-2014

S-8 Odcinek VIII, Węzeł Róża-Wrocław 2011-2014

Nawierzchnie:

- 2 warstwowe, z odkrytym kruszywem,
- układarki ślizgowe,
- teksturowanie chemiczno-mechaniczne

budimex

A1 Tuszyn - Stryków

Autostrada A1 (KR6)

L = 13,127km (x2)

F = 287 660m²

nawierzchnia betonowa z odkrytym kruszywem

Realizacja 09.2014 - 07.2016

budimex

Technologia betonu z odkrytym kruszywem

„Ojcem” wdrożenia belgijskiego pomysłu na odsłanianie powierzchni betonu w nawierzchniach drogowych był prof. H. Sommer (Austria). W roku 1990 na autostradzie A10 wykonano pierwsze odcinki w tej technologii (F. Lecker OBA). W roku 2006 Niemcy przyjęły tę metodę w wytycznych technicznych. W Polsce pierwszy odcinek w tej technologii wykonano przy budowie autostrady A2 (2012).

Wprowadzanie przez GDDKiA nowych punktowych kryteriów oceny ofert przetargowych za deklarowane przez wykonawców wyższe wartości współczynnika tarcia (μ_{sr}) i równości podłużnej (IRI) spowodowało konieczność sprawdzenia przez zespół technologów Budimexu możliwości podniesienia tych parametrów przy wykonaniu nawierzchni z odkrytym kruszywem.

Zadeklarowanie przez wykonawcę maksymalnych wartości $\mu \geq 0,58$ i $IRI \leq 0,9$ daje + 17 pkt w ocenie oferty (przy deklarowaniu ustawowo wymaganych oferent otrzymuje 0 pkt).

Wymagane wartości minimalne:

$\mu \geq 0,49$, $IRI_{sr} \leq 1,3$ mm.

Otrzymane w ten sposób dodatkowe punkty wg przeprowadzonych symulacji (rozstrzygniętych przetargów) zmieniłyby kolejność ofert.

budimex

Porównanie wymagań polskich SST z austriackimi wg RVS 08.17.02 (2011)

SST Nawierzchnia betonowa (2017 r.)

5.3.1. Skład granulometryczny

Do wykonywania mieszanek betonowych do nawierzchni drogowych należy stosować kruszywa o maksymalnym wymiarze ziaren do 31,5 mm. Należy stosować minimum 3 frakcje kruszywa.

Wymagany skład dla GWB wg RVS 08.17.02

Als Grundlage für die Ausbildung einer Waschbetonstruktur ist der Oberbeton aus Sand 0/1 mm oder 0/2 mm und Körnungen 4/8 mm (OB GK 8, OB GK 8 F52) oder 4/11 mm (OB GK 11, OB GK 11 F52) herzustellen (Anforderungen s. Pkt. 13, Tab. 4.1).

„Podstawą wykształcenia struktury betonu z odkrytym kruszywem jest wykonanie Górnej Warstwy Betonu z piasku 0/1 mm lub 0/2 i grysu 4/8 mm (GWB 8, GWB 8 F52¹) lub 4/11 mm (GWB 11, GWB 11 F52¹). (Wymagania patrz Pkt.12, Tab. 4.1)

SST Nawierzchnia betonowa 2017, wzorowana na austriackich wymaganiach

5.2. Zasady projektowania składu mieszanki betonowej

Skład mieszanki betonowej powinien być tak dobrany, aby zapewniał uzyskanie wymaganych właściwości projektowanego betonu nawierzchniowego oraz wymagań funkcjonalnych nawierzchni betonowej w przyjętych warunkach realizacji Robót.

- Mieszanka betonowa powinna być zaprojektowana z zastosowaniem minimum 3 frakcji kruszyw w przypadku betonu dolnej warstwy oraz minimum 2 frakcji kruszyw w przypadku betonu górnej warstwy. Przy dobrej uziarnieniu mieszanki kruszyw $D_{max}=22,4\text{mm}$ oraz $D_{max}=31,5\text{mm}$, które mogą być wykorzystane do projektowania, określa tabela 7. W przypadku mieszanki kruszyw $D_{max}=8\text{mm}$ zaleca się, aby zawartość frakcji 4/8 mm wynosiła min. 68%. Współczynnik woda/cement (w/c), określany jako stosunek efektywnej zawartości wody do zawartości cementu w betonie nawierzchniowym, nie powinien być większy niż 0,40. Tolerancja dla założonej wartości współczynnika w/c $\pm$

budimex

Wymagana ilość główek grysów na 25 cm² powierzchni dla GWB 0/8 i 0/11 wg wytycznych RVS 08.17.02 Tabl. 15 (Austria)

	Tradycyjna nawierzchnia	Nawierzchnia z odkrytym kruszywem	
		GWB 8	GWB 11
Tekstura	≥ 0,4 mm	0,7 do 1,0 mm	0,8 do 1,2 mm
Liczba główek grysów		Wartość celowa 60szt/25cm ² wartość minimalna 50 szt/25cm ²	45szt/ 25 cm ² 35szt/ 25 cm ²
Poziom hałasu (dB)		≤ 101 , Vp=100km/h ≤ 90 , Vp= 90km/h	≤ 102, Vp=100km/h

J. Skarabis „Akustische Eigenschaften von Waschbeton...”, Referat. V Śląski K.D. Piekary, kwiecień 2017 – badane próbki betonu posiadały 53 szt. główek/25 cm², głębokość tekstury 0,8 mm

budimex

Pomiary ilości główek grysów na istniejących nawierzchniach

GWB 8 Austria

GWB 8 z polskich odcinków
nawierzchni z odkrytym kruszywem

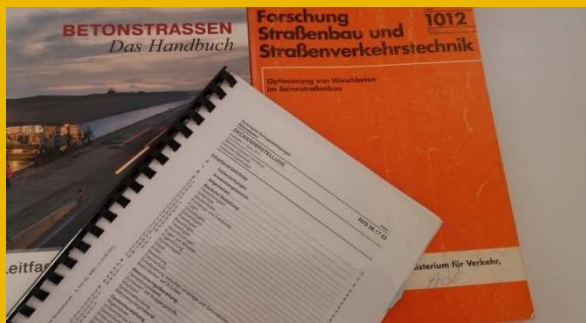
Szablon do zliczania główek grysów

budimex

Badania nad optymalizacją tekstury nawierzchni

Prace studialne:

- zapoznanie się z WT Austria, Niemcy i pracami badawczymi

- RVS 08.17.02 Technische Vertragsbedingungen. Betondecken. 2011, Wiedeń
- Betonstrassen. Das Handbuch, 2012 Wiedeń
- Optimierung von Waschbeton im Betonstrassenbau. 2009. Monachium

Przygotowanie próbek w warunkach laboratoryjnych wg procedury UT Monachium :

- ciągła i nieciągła krzywa uziarnienia
- grysy z różnych skał
- ze środkiem pielęgnującym i bez (po wyszczotkowaniu)
- ilość główek grysów na powierzchni 25 cm²
- wielkość makrotekstury (aparatury CTM – Politechnika Białostocka)
- badania współczynnika tarcia (aparatury DFT- Politechnika Białostocka)
- badanie zmian właściwości przeciwpoślizgowych w czasie (aparatury Wehner/Schulze – Politechnika Białostocka.)

budimex

Próbka Bx, GWB 8,
3 frakcje kruszywa.
Próby w toku

Próbka B, GWB 8
2 frakcje kruszywa
Większe „upakowanie” grysów.

Nawierzchnia GWB 8, Austria

Prace w LC Budimex są w toku.

budimex

Wnioski z badań (Austria/Niemcy):

- nawierzchnie betonowe powinny posiadać jednocześnie wymagane właściwości przeciwpoślizgowe i akustyczne,
- powyższe parametry zależą od ukształtowania powierzchni GWB, PSV grysów i mikrotekstury ich powierzchni,
- nawierzchnia powinna mieć średnią głębokość tekstury 0,8 -1,0 mm i możliwie największą ilość główek grysów na powierzchni (25 cm²),
- największy wpływ na właściwości nawierzchni betonowej ma skład mieszanki mieszanki betonowej,
- wskazana ilość cementu w mieszankach ≥ 430 kg,
- mniejsze ilości cementu prowadzą do przesztynienia mieszanki i mniejszej ilości główek grysów na powierzchni,
- ilość grubego kruszywa i dozowanego plastyfikatora ma również wpływ na ilość główek grysów na powierzchni,
- zastosowanie kruszywa drobnego frakcji 0/1 powoduje zwiększenie ilości główek grysów na powierzchni,
- w opinii niemieckich badaczy przy ciągłej krzywej uziarnienia możliwe jest osiągnięcie wysokiej ilości główek grysów na powierzchni betonu z odkrytym kruszywem,
- na powierzchni 25 cm² można zmieścić 45 szt. ziaren grysów 8mm, ale już 62 szt. ziaren o średnicy 7mm.

W opinii praktyków niemieckich technologia betonu z odkrytym kruszywem jest bardzo wymagająca, a końcowy efekt zależy od kubeczności stosowanych grysów (mała liczba producentów kubecznego kruszywa).

Wg wstępnych polskich badań współczynnik tarcia na nawierzchniach z odkrytym kruszywem zmienia się w zależności od rodzaju skały, a istotny wpływ na wynik badania ma pozostała ilość środka pielęgnującego (aplikowanego po szczotkowaniu nawierzchni).

budimex

Wnioski z doświadczeń własnych:

Wpływ na właściwą teksturę i równość nawierzchni betonowych mają:

- *Nawierzchnie lotniskowe (wykończenie szczotką)*
  - stała, bez postojów praca układarki
  - konsystencja („zamykanie” się powierzchni) mieszanki betonowej
  - temperatura powietrza i mieszanki betonowej
  - nasłonecznienie
  - wiatr
- *Nawierzchnie z odkrytym kruszywem*
  - skład mieszanki (kubiczność grysów), odpowiednio dobrane domieszki chemiczne
  - konsystencja mieszanki betonowej
  - właściwa praca wibratorów
  - prędkość układania nawierzchni
  - logistyka dostaw DWB i GWB na budowę – czas transportu
  - temperatura powietrza i mieszanki
  - brak wtórnego zapylenia kruszyw na terenie W.B.
  - równość i nośność podłoża pod gąsienicami układarki
  - dozowanie środka opóźniającego
  - dobór rozpoczęcia szczotkowania i nacisku szczotki
  - dokładność ustawienia linki prowadzącej

Dynamic Friction Tester

DFT Badanie (Fot.Nippo,Ltd.)

Aparat Wehner/Schulze

budimex

Nowe technologie

- **Prefabrykowane nawierzchnie betonowe:** ponownie „odkryte” w USA (pierwsze realizacje przed 50 laty), realizacja I-710 w Kalifornii 36 mil, wydajność 150-300 mb/noc.
Zalety: montaż możliwy w złych warunkach pogodowych, precyzyjne wykonanie w zakładzie prefabrykacji, szybkie oddanie odcinków do ruchu (można oddać do ruchu po 3 h), szacowana trwałość ok. 50 lat.
- **Ultra szybki beton:** beton o specjalnym składzie osiągający po 2,5h wytrzymałość na ściskanie > 25 Mpa, a na zginanie przy rozciąganiu > 13 Mpa (po 28 dniach). Nadaje się szczególnie przy wymianach płyt na lotniskach.
Na zdjęciu poniżej wykonanie płyty w tej technologii na zlecenie firmy FERROVIAL.
- **Black-Topping:** technologia wykorzystująca zalety obu materiałów; cienkie dywaniki bitumiczne (1,0 - 4,0 cm) układane na betonowych nawierzchniach dyblowanych i o zbrojeniu ciągłym.
Wykonywane od ok 20 lat w Holandii, USA, Niemczech.

Prefabrykowana nawierzchnia autostradowa USA

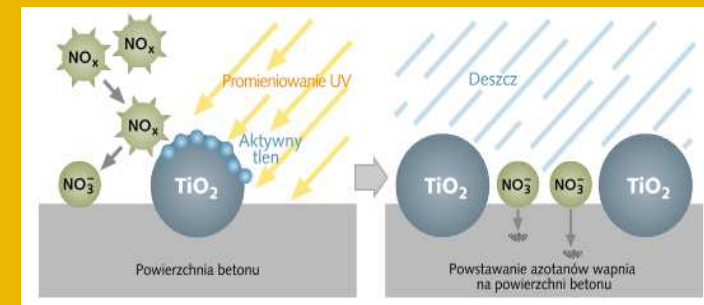

Lotnisko Londyn Heathrow 2017
układanie ultra szybkiego betonu

budimex

Innowacyjność:

- **betonowe nawierzchnie fotokatalityczne:** dzięki zawartości TiO_2 w cemencie płyta betonowa działa jak katalizator wytrącający z smogu tlenki azotu NO_x
- **płyty betonowe jako ogniwa fotowoltaiczne**
(prof. Blab TU Wien)
- **beton luminescencyjny** – 10 minut światła słonecznego wystarcza na luminescencje do 8h w nocy, możliwość zastosowania na przejściach dla pieszych itp
- **jasne kruszywa + białe cementy = b. jasna nawierzchnia,** poprawa bezpieczeństwa pieszych w miastach, oszczędność zużycia energii, komfort cieplny (Niemcy, beton autostradowy na CEM III)
- **betony z dodatkiem włókien stalowych** itp.: możliwe zwiększenie odległości między dylatacjami poprzecznymi - polepszenie komfortu jazdy (Holandia)

Fot. Góraźdze Cement

Fot. Wiedeń, pałac Schoenbrunn

budimex

Podsumowanie

- „ ...nie ma nawierzchni doskonałych – są najlepsze dla danego obciążenia ruchem i warunków klimatycznych, i nie ma możliwości określenia, które są lepsze....”
(prof. U.Zander BAST Berlin, V Śląskie Forum Drogownictwa. kwiecień 2017)
- „...porównanie kosztów budowy nawierzchni z betonu cementowego i bitumicznych tylko z uwzględnieniem Life Cycle Coast”...(prof. A.Szydło V Śl .F. D., kwiecień 2017)
- sprawdzone rozwiązanie (Austria) to budowa nawierzchni betonowych na drogach o $SDR \geq 8000$ pojazdów ciężarowych na dobę (?)
- istnieje konieczność szybkiego opracowania WT dla nawierzchni betonowych uwzględniających możliwość zastosowania wszystkich znanych technologii ich wykonania
- wykonanie odcinków testowych nawierzchni w „nowych” technologiach jest warunkiem postępu w budownictwie drogowym (na partnerskich warunkach Zamawiający - Wykonawca)
- właściwości przeciwpoślizgowe i akustyczne nawierzchni betonowych z odkrytym kruszywem zależą głównie od składu recepturowego (frakcji grysów, kruszywa drobnego, ich pochodzenia, mikrotekstury, kubiczności grysów), a nie tylko PSV kruszywa grubego
- należy rozwinąć współpracę z zagranicznymi instytucjami w zakresie optymalizacji mieszanek, jak i wspólnego badania właściwości funkcjonalnych nawierzchni betonowych

budimex

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

...nie trzeba być wizjonerem...autostrada A-4 dnia 18.04.2017